

*Umumi
Fakültesi*

Elektrik Tramvay ve Tünel
İsletmeleri

İstanbulda elektrik imtiyazı 1-Sontesrin 1910 tarihinde evvelâ,yalnız şehrin Rumeli kısmına mahsus olmak üzere,50 sene müddetle bir yabancı şirkete verilmiş,27 Mart 1920 tarihinde bu müddet 1993 senesine kadar uzatılmış, 7 Eylül 1926 tarihli mukavele ile Şirketin satın alınma hakkı 1960 senesine tesbit edilmiş,1931 tarihli mukavele ile imtiyaz,İstanbul şehrinin Rumeli ve Anadolu kısımlarına teşmil edilmiştir.

Şehre,elektrik cereyanı 14 Şubat 1914 de verilmeye başlanmıştır.

Şirketin satın alınma müddeti 1960 senesi olarak tesbit edilmiş olmasına rağmen,Cumhuriyet hükümetimizin muvaffakiyetli müzakeratı sayesinde Şirket,22/6/1938 de satın alınmış ve bütün vecibe ve menfaatleri ile Nafia Vekâletine intikal etmiştir.

1939 senesinde,0 sırada daha henüz pek kısa bir müddetten beri vazîgeleri başında bulunmalarına rağmen sayın Vali ve Belediye Reisimizin yapmış olduğu teşebbüsatin semeresi olarak,Nafia Vekâletine bağlı bulunan elektrik idaresi,bilcümle tesisatıyla ve aynı hak ve vecibelerle 16/6/1939 tarihli 3645 sayılı kanuna istinaden Hükümetimizce,İstanbul Belediyesine devrolunmuştur.

İdare,beş senelik bir islâhat programı ile tesisatının Şirket zamanında ihmal edilmiş olan kısımlarını,esaslı surette yenilemeyi ve takviye etmeyi kararlaştırmıştır.Bu programa ittibaen Silihdarağa fabrikasında yeni ve son sistem bir kazan dairesi inşa olunmuş ve içine beheri saatte 70 ton buhar verebilen iki yüksek tazyikli kazan konmuştur.Diğer taraftan,elektrik cereyanını tevzi şebekesinin islâh ve takviyesi için tesisi kararlaştırılan 35.000 voltluk yeni bir ana tağdiye halkasının alât ve teçhizatı,İsviçreye sipariş edilmiştir.Malzemenin vürudunda tesis işlerine başlanacaktır.Aynı zamanda şebekenin islâhı ve yeni müşterilerin raptını mümkün kılmak için 1938 - 1941 senelerinde zarfında 47 adet muhavvile merkezi inşa edilerek faaliyete konulmuş,66559 metre 10 KV.luk yeraltı kablosu fersolunmuş,4878 metre 10 KV.luk havaî hat tesis edilmiş,127290 metre alçak tevettürlü yeraltı kablosu fersolunmuş,58271 metre alçak tevettürlü yeni havaî hat tesis edilmiş ve 136411 metre alçak tevettürlü havaî hat da islâh ve takviye edilmiştir.İstanbul sokaklarının ışıklandırılması için,2686 umumî tenvirat lâmbası yeniden tesis edilerek,mecmu adedi 6437 ye çıkarılmıştır.

Mütebaki islâhattan bazılarının,harp sonrasına talikine zaruret hasıl olmuşa da,vaktinde alınan tedbirler sayesinde,İstanbul ve civarı şimdiye kadar muntazam ve inkitasız olarak elektriğini almış olduğu gibi bundan sonra da aynı tarzda alacağı muhakkak nazariyle bakılabilir.

1937 senesinden 1941 senesine kadar,elektrik abonelerinin ve elektrik istihsalinin artışları,ilgili grafiklerde şu suretle gösterilmiştir:

1 No.lu grafikte,elektrik kısmının hasılat ve masrafı gösterilmekte, 1939 senesine kadar hasılat ve kârın artmakta olduğu ve 1940 senesinden itibaren dünya harbinin tevliit ettiği esbattan dolayı,masrafın artmakta ve kârın azalmakta olduğu görülmektedir.

Elektrik Tesisatı ve Tünel İşletmeleri

Handwritten notes and scribbles in the top right corner.

İstanbul'da elektrik işletmeciliği 1909 yılında başlamıştır. İlk olarak Rumeli Kırması mahallesinde elektrik tesisatı yapılmıştır. Bu tesisatın inşaatı 1909 yılında başlatılmıştır. 1911 yılında Rumeli ve İstanbul'da elektrik tesisatı genişletilmiştir.

G.4. / 674 / 1

Genel elektrik tesisatı inşaatı 1914 yılında başlamıştır. Bu tesisatın inşaatı 1914 yılında başlamıştır. Bu tesisatın inşaatı 1914 yılında başlamıştır.

1922 yılında elektrik tesisatı inşaatı devam etmiştir. Bu tesisatın inşaatı 1922 yılında başlamıştır. Bu tesisatın inşaatı 1922 yılında başlamıştır.

İlk kez elektrik tesisatı inşaatı yapılmıştır. Bu tesisatın inşaatı 1922 yılında başlamıştır. Bu tesisatın inşaatı 1922 yılında başlamıştır.

Müteahhir elektrik tesisatı inşaatı yapılmıştır. Bu tesisatın inşaatı 1922 yılında başlamıştır. Bu tesisatın inşaatı 1922 yılında başlamıştır.

1927 yılından itibaren elektrik tesisatı inşaatı yapılmıştır. Bu tesisatın inşaatı 1927 yılında başlamıştır. Bu tesisatın inşaatı 1927 yılında başlamıştır.

1932 yılında elektrik tesisatı inşaatı yapılmıştır. Bu tesisatın inşaatı 1932 yılında başlamıştır. Bu tesisatın inşaatı 1932 yılında başlamıştır.

2 No.lu grafikte, istihsal ve istihlak, yani müşterilere tevzi edilen kudretin harbin başlamasına kadar muntazaman artmış oldukları, fakat 1940 dan itibaren sabit kaldığı, diğer taraftan istihlak edilen kudret, müşterilerin ne vane göre taksim edilmekte, en büyük istihlakın senai müesseseleri tarafından yapılmıştır. sonra tenvirat müşterilerinin ve em sonra da tramvayların istihlakı gelmekte olduğu ve 1940 tan itibaren malzeme sıkıntısı dolayısıyla araba adedi azalmış olduğundan, tramvay istihlakında mahsus bir azalma olduğu görülmektedir.

3 No.lu grafikte, kömür sarfiyatı ve masrafı gösterilmekte ve 1939 senesinde tesis edilen yeni kazan dairesi sayesinde KW.saat başına sarfedilen kömür miktarında o tarihten itibaren sayı memnuniyet bir azalma görülmektedir.

4.5 ve 6 No.lu grafiklerde, ışık ve ev ihtiyaçları, hususî tarifeli ve umumî tarifeli senai müesseselerin istihlakları, hasılatı ve KW.saatın vasatı fiyat tahavvülleri görülmektedir.

x

x

x

2 / 11 / 1911

İstanbulda ilk atlı tramvay imtiyazı 3 Eylül 1869 da verilmiştir. 21/11/1911 mukavelesile tramvayların elektrik cereyanı ile işletilmesi karar altına alınmış ve ilk elektrikli tramvay 16/8/1913 te işletilmiştir.

Tramvay Şirketinin Hükümetce satın alınması tarihi 1/2/1939 dur. Keza bu tesisat ve ona bağlı hak ve vecibeler sayın Vali ve Belediye Reisimizin şahsî gayretlerinin neticesi olarak Hükümetimizce 1/7/1939 tarihinde Elektrik İdaresile birleştirilmiş ve Belediyeye devrolunmuştur.

Şirket, işini Hükümete devredeceğini çok evvelden bildiği için, bütün tesisatını ve seyyar malzemesini ihmal etmişti. Devri müteakip hemen Avrupa harbinin başlaması, şebekenin ve vagonların tamir ve islahı için, malzeme celbini ve yeni vagonlar siparişini imkânsız kılmıştır. Birçok yedek parça ve malzemenin, hele bandaj, ray, makas ve havai bakır tellerin yokluğu hasebile sıkıntı çekilmiş, fakat servisler yine sekteye uğratılmamıştır. Avrupadan bir miktar bandaj getirtilmiş ve daha fazla celbi için, çalışmalara devam olunmuştur.

Tramvayın yükünü hafifletmeyi düşünen Belediye, bazı otobüs hatları tesisine karar vermiş ve bunun için Elektrik, Tramvay ve Tünel İdaresince İngiltereye 35 ve Amerikaya 23 modern otobüs sipariş edilmiştir. Bunların peyderpey gelmeleri umulmakta ise de, tarih tayini kimsenin elinde değildir.

Belediyenin fennî incelemelerden sonra vardığı neticeye göre, yakın bir atıde ve ilk imkânda İstanbul tramvaylarının islahı ve tevsi'i, yeniden trolley-büs ve otobüs hatları ihdası cihetine gidilecek ve güzel mamûremizin münakale işleri sür'at ve rahatlık bakımından büyük gelişmelere mazhar olacaktır.

x

x

Tünel imtiyazı 6/11/1869 da verilmiştir. Bu imtiyaz bilâhara tramvay Şirketi tarafından satın alındığı için, tramvayın Hükümete geçmesiyle tünel de Devlete intikal etmiştir. Halkımızın çok rağbet ettiği tünel 20/8/1941 den 6/12/41 e kadar 118 gün kablosuzluk yüzünden işletilememiştir. Bu halin de dünyayı saran harbin bir cilvesi olduğu malumdur. Mamafih, idarenin gayretleri sayesinde yeni kablolar gelmiş ve tünelin bir hayli müddet için, arızasız çalışması temin olmuştur. İstikbale raci tedbirlerin de mütemadiyen alınmakta olduğunu burada tebarüz ettirebiliriz.

